

Una tan estranya inversió dels termes fa pensar en un mot que ni l'aranès ni el pallarès no han heretat del llatí, sinó transmès a aquestes fases tardanes de llatí per la llengua indígena local, quan el romànic va penetrar fins a les altes valls, en data tan tardana com els voltants de l'any 1000; i que aquestes han conservat quasi sense canvi.

Això és el que m'obliga a pensar en un mot pre-romà, que forneix una base fonètica perfecta, i un punt de partida semàntic ben planer: el cèltic LĀTRO- 'vestidura de les cames': car l'albeca envolta i revesteix el cor del pi, o altre arbre, tal com les calces vesteixen les cames de l'home. Tots els celtòlegs estan d'acord sobre aquest mot (cf. en Holder II, 155-6, 1, 120, noms propis en LATR-). Stokes i Bezzenberger (*Urkeltischer Sprachschatz*, 239) l'assenyalaven, en els seus prolongaments fonètics regulars, en les tres llengües britòniques, amb les definicions «bracae», «caligae», «chausses»; en plena conformitat Pokorny: còrn. ant. *loder* 'caliga', ky. *llawdr* 'calces' («hosen»), bret. *loer* «bas, chaussure», explicant que s'hi partiria del sentit de 'allò que es posa per baix' («unterlage»), sentit que en irlandès antic havia donat *lāthar* n., prenent-hi aquí el contingut més abstracte de 'positura, lloc, plana' («flache, ort, lage»): tot plegat derivat, amb el morfema -TRO-, de l'arrel indoeur. PLĀ- 'estendre, disposar àmpliament', de la qual provenen derivacions paral·leles en totes les famílies indoeuropees: letó *plāt* 'estendre, deixar at en capa fina', paleoslau *polje* 'camp', *Polska* 'Polònia', irl. ant. *lār*, ky. *llaur* «solum, pavimentum», germ. comú *flār* 'llosa, pis, sòl', ll. *planus*, 'pla', *palmes*, *-itis*, 'sarment', balt. *plāns/plonis* 'era (de batre)' etc. (IEW, 806.2).

D'altra banda tinguem present que la influència lèxica dels gals fou grandíssima en matèria forestal i en això sobreexceixi àmpliament, gràcies a les pràctiques druídiques, de l'àrea de substrat cèltic (recordem *teix*, *tany*, *rusca*, *coila*, *cassanya*, *clova*, *iva*, *blaca*, *bec*, *bedoll*, *vern* etc.). Dono també aquesta etimologia cèltica en el DECH, nota 12 de TASCAR (compareu).

L'alternativa pre-romana en sembla reforçada per la presència de LATR- en tot de NLL pirinencs, de formació més o menys obscura però evidentment arcaica en tots ells. En posició molt alta, cap amunt de la gran serra al OSO. d'Espot, hi ha el Pletiu de *Lladres* (cap a 2500 alt., segons el mapa IGC), i estenent-se selves avall, del costat de la Vall de Peguera, fins a l'Estany de *Lladres*. Qui ha corregut per les altes prades i clarianes de les bagues pirinenques, ha vist pertot els bocins d'albeca, entre l'aglevat, podrint-se a poc a poc fins a formar rica terra vegetal. ¿El pletiu de *Lladres*, muntanya pobra, deserta i altíssima, portaria el nom d'una banda de *lladres* —sense altra perspectiva que llanguir-hi de fam i de fred— o de l'escampall de detritus llenyosos que a través de centúries hi han anat deixant els serradors de fusta?

Latr-, amb la consonant encara conservada com a sorda, és un element que tenim en els dos vessants de la secció més fragosa dels Pirineus Centrals: *Latre* gran partida de muntanya i congost (*Estrecho de La-*

tre) cap a Gistau, a l'Alta Vall de la Cinqueta (vegeu el mapa Schrader); un centenar de km. al SO. d'això, al peu de la serra de San Juan de la Peña, hi ha el poble de *Javierrelatre* (no lluny d'Anzánigo); i que aquí *-latre* és un component independent de la resta, ho provaria ja el veïnatge en què es troba dels pobles de *Jabarrella*, dels dos *Javier(re)* i de *Javierre-gay* (< -gain 'a dalt' en basc, com en *Jaurgain*, *Bidegain* etc.); però el seu nom, *Xavierrelatre*, el tenim ja documentat sovint en el S. XI.⁵ I, ja en temps de Plini, ens consten els *Ambi-latri* com a nom d'una gran tribu d'Aquitània ('els dels dos calçons' típics de la indumentària cèltica).⁶

En altres noms anem certament menys a la segura. Tot i que criteris geogràfics ens animen, i les guies fonètiques ens forcen a partir d'una base LATR- sense vocal entremig. Que *Lladrer*, *-ers*, repetit ça i lla per tot Pallars i Ribagorça (ultra dos llogarets del Gironès i Baix-Emp.), ha d'haver estat un apellatiu, ho prova el fet de figurar sempre precedit d'article. No en tinc llista a mà, i en d'altres no tinc nota de la posició. Però sí almenys de *Lo Lladré*, gran partida en un vessant de muntanya, o en plural *lox lladrésos*, tot al voltant, damunt Sta. Engràcia (C. de Tremp); *Serrat de(l)s Lledrés* damunt Lluçà (ribag., 1957): un i altre en muntanya mitjanament boscosa. Sigui directament de *ladre* 'albeca', o partint de *lladrer*, el poblet de *Lladrés*, muntanya amunt d'Estaon, a la Vall de Cardós.

Larriz, ben documentat en fr. des del S. XII-XIII (*Roman de Renart*) amb el sentit de 'vessant (de muntanya)':⁷ ara bé, segons la llei fonètica que he demostrat en notes diverses (*LleuresC*, 183ss.; *EntreDL* I, 121ss., 124-5), -TER- no pot donar més que -r- simple intervocàlica, tant en català com en francès antic, mentre que de -TR- és regular el resultat *-dr-* en cat. i *-rr-* doble en fr. primerenc. I això ja ens mena fermament a una base LATR- sense vocal intermèdia, tant aquí com allà. Amb *larriz* m'inclino a unir el nom de *Lairissa*, la contrada central de la Vall de Aran (Vilamòs-Atres-les Bordes, *EntreDL* II, 12), grans pendents atapeïts de boscúria, les més grans pinoses i avetoses de la Vall.⁸

No poso pas gens en dubte que tot aquest apèndix demanarà més recerca i estudis més detinguts.⁹

¹ L'ed. Coll i A. (*NCL* III, 63.13) porta «entren --- una jornada o dues *enladroynan* e apresant, e n traen molts sarrayns preses; però crec que cal partir «entren --- en *ladroynant*», gerundi proveït de prep. *en*. — ² Una guardiola o lladriola no és un 'guardia' ni una petita acció de guardar (*guardia*); partint de *guardar* ni s'explicaria la -i- ni tindrien explicació possible les variants *judriola* i *rodiola*, que s'aclareixen per si soles com a dissimilacions de *ll-l* > *j-l*, i de *ll-l* > *r-l*, cf. els casos paral·lels de dissimilació en *llibrell* > *GIBRELL* i *ribell*. — ³ *Viu* vol dir argent monedat? Però potser es tracta realment d'argent viu o mercuri, substància fugissera, escassa i valuosa, que hom ficaria per tant en dipòsits a manera de guardiola, perquè no s'espargís o esbarriés i perquè no la robessin. Cosa semblant es